

Mými „hvězdami“ jsou OPEŘENCI

„Česko nevybral praotec Čech z hlediska ptáčkaření úplně šťastně. Země leží v centru Evropy, bez přístupu k moři. I kvůli tomu nám tu chybí spousta ptačích druhů,“ říká Tomáš Grim, ornitolog, vědec a fotograf. I z toho důvodu tak často odjíždí do zahraničí.

Text MARTINA MÍČKOVÁ foto TOMÁŠ GRIM

Podzim patřil přednáškám v řadě českých měst, kde jste představoval svou novou knihu *Ptačí svět*

očíma fotografa. Zůstáváte doma, nebo se chystáte putovat dál?

Do zahraničí se vydávám několikrát do roka. V půlce listopadu jsem se vrátil po dvou měsících z Jižní Ameriky, konkrétně z Bolívie a Brazílie.

Kdy proběhla první návštěva Bolívie?

Poprvé jsem byl v Bolívii před více než dvaceti lety, v roce 2003. Vrátil jsem se tam loni a letos na podzim to bylo už potřetí. A určitě ne naposledy.

Čím vás tahle země okouzila?

Mám rád extrém, věci, místa, lidi, knihy, které jsou mimo řadu. A Bolívie je mimo řadu až až. Když si vezmete Guinnessovu knihu rekordů a podíváte se na „nejvyšší něco“ na světě, hřiště,

„Česko je druhově chudá země. I to je jeden z důvodů, proč se vydávat do zahraničí. Stačí zajet do Polska či Německa,“ říká Grim.

muzeum, sjezdovku, tak to všechno je v Bolívii. La Paz je nejvyšší hlavní město světa. Potosí je nejvyšší město na světě. Jsou tam nejvýše položené stříbrné doly. Je to nejvíce indiánská země, tedy s největší proporcí původního obyvatelstva...

A čím je země výjimečná z toho „ptačího“ pohledu?

Když se seřadí země podle počtu druhů ptactva, které tam byly zaznamenány, vede Kolumbie. Ale vezmeme-li země, které nemají přístup k moři, což ubírá spousta druhů, je na prvním místě právě Bolívie.

Které druhy jsou tam nejčastější?

Ty, které jsou zároveň nejběžnější i v okolních zemích. Je to třeba tyran tropický, hrnčířik prostý (národní pták Argentiny) nebo drozd rezavobřichý (národní pták Brazílie). Za těmi tam ale samozřejmě nikdo nejezdí – cílem ptáčkařů jsou naopak takové „špeky“ jako ara červenouchý či kaninda. Tyto endemity můžete potkat jen v Bolívii.

Máte už další plán, kam se vypravíte?

Zrovna dnes se mi ozval kamarád, jestli bych jel na ostrov Corvo, na Azory.

Moc rád, je to ptáčkařská Mekka.

Na tento ostrov se zatoulávají pro nás vzácné druhy ze Severní Ameriky. My, evropští ptáčkaři, si tyto „Američany“ můžeme připisat na náš WP seznam. To je Western Palearctic, tedy západní palearkt, oblast, která zahrnuje Evropu, severní Afriku, Blízký východ, různé ostrovy včetně Islandu a právě Azor. Do extrémních oblastí západního palearktu se jezdí právě na takovéto zatoulance.

Další cesta tedy povede na Azory?

Tam se vydám až na podzim, to je nejlepší doba na zatoulance. V dubnu letíme na Galapágy, následně do Ekvádoru. Zároveň mám příští léto provázet v Brazílii. Mezitím bude cesta do Španělska, které mám rád kulturně, gastronomicky a přírodně. Vlastně tam musím, na jaře mám mít v Córdobě výstavu fotek.

Jak vnímáte a hodnotíte ptactvo v Česku? Vyskytuje se u nás vůbec druh, který jinde není?

Česko leží bohužel daleko od moře, mimo mnohé tahové trasy, řada evropských biotopů u nás úplně chybí.

Při focení v Antarktidě utopil Tomáš Grim fotoaparát, ale údajně toho nelituje.

Foto: Rafael Galvez, Tomáš Grim, Shutterstock.com

Spousty migrantů, kteří táhnou ze severní Evropy, naši zemi minou. Zastaví se tu jen ti vyčerpaní.

Jak vypadá procházka s Tomášem Grimem? Koukáte do korun stromů, nebo dokážete vypnout a držet pohled při zemi?

To je těžké. Každý ptáčkař má nastavený automatismus, kdy vnímá všechny zvuky kolem sebe. Většina ptáků, snad tři čtvrtiny jedinců, se určuje podle hlasu. Kdybyste třeba pěnkvu určovala pokaždé tak, že ji budete hledat, protože neznáte její hlas, nebudete celý den dělat pomalu nic jiného. Bez znalosti hlasů ani vránu! (smích) Úplně vypnout správný ptáčkař neumí.

Jdete ven, ale hlavou jste v oblacích.

V oblacích, v křoví, rákosí, všude...

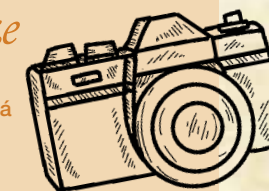
Dostal jste se kvůli ptáčkaření do nebezpečí, nebo dokonce ohrožení?

Občas nastanou situace, kdy to člověku není úplně příjemné. Loni jsme se potřebovali dostat na jezero Uru Uru. Leží ve střední Bolívii, zhruba 3500 m n. m. Museli jsme projet přes město Oruro. Ovšem v Bolívii je národním →

Sedm let v jedné knize

Na podzim vyšla Tomáši Grimovi nová kniha. „Měli jsme snahu, aby byla světová nejen v tom smyslu, že je v ní zastoupení druhů, stylů života a ekologie z celého světa,“ říká autor. Kniha je výsledkem sedmi let jeho cestování.

sportem bloqueo, tedy blokování silnic za účelem vydírání vlády a politických bojů. Zrovna Oruro je městem blokátorů. Silnice byla zasypaná kamením a nechtěli nás pustit dál. Dal jsem s nimi řeč a uplatil je pytlíkem lístků koky. Tedy kokových lístků, které se tam žvýkají standardně, hlavně kvůli horské nemoci. Bylo to napjaté, taky po nás mohli házet kamení, což Bolivijci občas dělají. Na jezero jsme se ale dostali a pozorovali několik vzácných druhů plameňáků.

Právě vám vyšla už zmíněná kniha *Ptačí svět očima fotografa*. Je v ní i to, co čtenáři dosud nikde neviděli?

Určitě. Minimálně věci, které neviděli osobně. Český podobná kniha ještě nevyšla. V zahraničí nejspíš ano, ale nenarazil jsem na ni. Je udělaná tak, aby reprezentovala, co mi na ptačím světě přijde nejtýpější – tedy jeho pestrost a rozmanitost. Jsou tam fotky ze všech sedmi světadílů. Každý světadíl je planeta sama pro sebe. V rámci tohoto rozvržení jsem se snažil udělat co nejreprezentativnější zastoupení ptačích čeledí, ekologických zajímavostí i extrémně

mů. V knize je třeba fotka ptáka, který občas pije mléko – na světě je pouze jeden takový. Je tam i jediný ptačí druh, u něhož je známo, že se páří v misionářské poloze.

Existuje v říši ptáků něco, co jste ani vy sám ještě neviděl?

Ptáků je skoro 11 000 druhů. Zatím jsem měl štěstí na něco přes 4500 druhů. Zůstává tedy těch 6500... Nikdo v historii neviděl všechny. Většina ptačků uvidí za život pár stovek druhů. Světový rekord drží Američan, který loni překonal hranici deseti tisíc.

A který ptačí druh je vám nejbližší?

Mě nejčastěji spojují s kukačkou. Studoval jsem ji a vytvořil o ní s kolegy anglickou knihu, která vyhrála cenu za nejlepší ptačí knihu roku. Ale nakonec bych nevybral kukačku, spíše vrabce domácího.

Proč zrovna vrabce?

Vrabec má neskutečnou historii. Žije nejdéle dobu s člověkem, ten ho zavlékl na všechny kontinenty, mimo Blízký východ, odkud pochází. Je to nejpočetnější ptačí druh světa, tedy i nej-

méně ohrožený. Proto je bizarní, jak často se mluví o jeho vymírání. Podle posledních výzkumů jich je na světě asi 1,6 miliardy jedinců.

Fascinuje vás i proto, že vy jste také „doma“ prakticky všude po světě?

Vidíte, to mě nenapadlo. (smích) Mně vrabec přijde pozoruhodný z hlediska soužití s člověkem, invazní ekologie i toho paradoxu, že je považován za ohrožený druh. Prakticky všude na světě je to ale první druh, který člověk spatří při opuštění letiště.

Kdy vás začala ornitologie zajímat?

Původně jsem chtěl studovat astronomii. Tehdy, v 80. letech, u nás tento obor studovali dva lidé ročně. Zvažil jsem své šance a mými „hvězdami“ se stali opeřenci.

Zjevně vás to k výškám táhlo vždy.

Máte svůj svět nad hlavou...

To je dobrá pointa. Něco na tom bude.

Které druhy ptáků jsou nejrozšířenější a původní tady u nás?

Nejpočetnějším druhem u nás je pěnkava, žije tu snad 4 až 8 milionů párů. Na druhém místě je sýkora koňadra,

Ornitolog míní, že nejjednodušší je s ptačkárením začít v zimě a ve městě. Tehdy je tam málo druhů a nejsou tak plaché.

GRIM SE PRAVIDELNĚ UMISŤUJE NA STANFORDSKÉM SEZNAMU NEJCITOVANĚJŠÍCH VĚDCŮ!

Tučňák patagonský získal díky tajícímu sněhu diamantovou korunku (nahore).

Vlastovka obecná se právě napila (nahore). Zuřivá vlastovka pokřikuje na sýčka (vlevo).

na třetím vrabec domácí, na čtvrtém kos černý a na pátém strnad obecný. Všechny tyto druhy jsou u nás původní. Jákýkoli lesní druh jako kos, drozd, strakapoudi, pěvuška jsou u nás téměř jistě původní. Nepůvodní jsou nejspíš druhy, které jsou vázané na stepi, resp. kulturní krajinu, která stepi nahradila, třeba chocholouš obecný. U nás se mluví o tom, že je ohrožený. Přitom Česko stojí na okraji jeho původního areálu a v kombinaci s tím, že je to u nás nepůvodní druh, bychom se o chocholouše vlastně ochránářsky obávat neměli...

Co tedy mnohé lidi žene v zimě k tomu, aby opeřencům přilepšili v krmítku? Je to právě ten naznačený ochranný pud?

Krmítka jsou paradoxní věc. Před pár lety bych odpověděl jinak, ale poslední roky se ukázalo, že mohou škodit. O trichomonóze (krmítkové nákaze) a o tom, jak tato nemoc likviduje zvonky, už slyšel asi každý. Jak jsou na krmítku tělo na tělo, tak se nemoci přenáší snadno. To se ve volné přírodě nestane, tam si od sebe drží distanc. Nové a překvapivé je ale něco jiného, konkrétně důsledky toho, že na krmítka chodí převážně jen nejběžnější druhy.

Jsou to třeba sýkora koňadra, pěnkavy, modřinky – a ty žádnou pomoc nepotřebují. Pomoc potřebují vzácnější druhy jako lejssek malý nebo linduška úhorní, ale ti se na krmítka nedostanou. Lejssek je tažný, ten tu přes zimu není. A linduška je druh, který se zástavbě vyhýbá. Čili krmítka nepomáhají těm, kteří pomoc potřebují. Naopak navyšují populaci těch, kteří jsou už teď nejrozšířenější. V Anglii se ukázalo, že kvůli masivnímu přikrmování šly sýkory koňadry a modřinky populačně nahoru. Oproti tomu vzácné druhy jako sýkora babka a lužní poklesly. Jsou to konkurenčně slabší druhy. Když jsou na krmítku sýkory koňadry a lužní, tak koňadra tu lužní vyžene. Vedlo to až k tomu, že se sýkora babka v Anglii dostala do červené knihy ohrožených druhů... „díky“ krmítkům! Lidé se často snaží v dobré víře pomáhat, ale ve sku-

tečnosti škodí. Výsledkem může být opak toho, co chtěli udělat. **Doporučíte něco těm, kdo hodně touží nahlédnout do ptačího světa?** Víte, že zrovna vyšla zajímavá knížka *Ptačí svět očima fotografa*? Už jste o ní slyšela? (smích)... Existují desítky atlasů s přehledem základních druhů. Těmi je nejlepší začít. Ideálním místem pro první pozorování jsou městské parky. Tam se téměř určitě bude vyskytovat kos, drozd, pěnkava, koňadra, modřinka, červenka nebo střízlík. Až si je člověk jimi jistější, může se od tohoto základu odpíchnout a vydat se do volnější přírody nebo k rybníku. Ale pokud zamíří k rybníku v květnu, bude tam bahno a snížená hladina, tak hned naskočí asi padesát druhů ptáků, kachen, volavek a bahňáků... Je dobré mít s sebou něčoho zkušeného, kdo zabráni tomu, aby začínající ptačkař tápal a bloudil. ♥

To nejsou srnky... To na záběru ze Zimbabwe sedí na impale trojice klubáleků červeno-zobých.

